záció terén még mindig komoly lehetőségek vannak Háromszéken – ha nem is nagy léptékben kell gondolkodni, de a helyi piac igényeit tekintve mindenképp. Nemcsak a közigazgatásban, hanem a helyi vállalkozások szintjén is szükség van a digitalizációra, például sok üzletnek még mindig nincs web shopja, holott lenne rá igény. Az építőipar szintén sikeresen átvészelte a válságot, ám itt is helyi vállalkozásokra, ezeket kiszolgáló lerakatokra, barkácsáruházakra van szükség.

„Le kell döntenünk a saját magunk által állított korlátokat, és akkor helyben a multinacionális cégekkel is felvehetjük a versenyt, csak ehhez olyan szintre kell felfejleszteni a kínálatot, a minőséget” – hangsúlyozta Édler András. Úgy véli, ki kell szélesíteni a perspektívákat, hiszen sokatmondó például, hogy csak Kovászna megyében ötezer vállalkozás és ugyanennyi egyéni vállalkozás működik, és mégis csak néhány tucat népszerűsíti termékeit, szolgáltatásait a helyi sajtóban.

Elkótyavetyélt javak

Valamivel borúlátóbban tekint az aktuális helyzetre Balási Csaba, a Hargita Megyei Kereskedelmi és Iparkamara elnöke, aki megkeresésünkre úgy fogalmazott: Hargita megye gazdasága óriási veszteséget szenvedett az elmúlt harminc évben elsősorban a „fejetlen fejlesztési politika és magánosítás miatt”, az elmúlt évtizedekben elvesztegetett lehetőségeket pedig már nem lehet pótolni, szűkülnek a keretek. Szerinte a koronavírus-járvány okozta válság erre csak ráerősített.

„A magánosítás akkor fejeződött be, amikor az utolsó használható szerszámgépet is eladták, és azokat, akik elkótyavetyélték a vállalatokat – például az egykori Állami Vagyonalap tagjait – soha nem vonták felelősségre. Székelyudvarhelyen sikerült átmenteni néhány nagyvállalatot, azok ma is működnek, Csíkszeredában viszont ez már nem így történt” – magyarázta Balási Csaba. Munkahelyek szűntek meg a megyeszékhelyen, így a lakossága 1990 óta 40 százalékkal csökkent, hiszen aki nem talált állást, visszavonult gazdálkodni vidékre, vagy külföldön próbált szerencsét. Ennek hosszú távon az lett a következménye, hogy ha ma egy vállalkozó betelepítene egy összeszerelő gyárat, ahova háromezer betanított munkást alkalmazna, csak ingázókkal tudná ezt megoldani. Kérdés, hogy ezt vállalja-e, vetette fel Balási Csaba.

Az iparkamara elnöke szerint Hargita megyében ma már csak a természeti adottságokat lehetne maximálisan kiaknázni, és annak is a turizmusban rejlő lehetőségeit. A természeti kincseket eddig is kihasználták, a fakitermelésben már nincs potenciál, a hazai feldolgozók egy része külföldről hozza a fát. Az ásványvíz-palackozók piacára nehezen tud betörni egy új vállalkozó, mert az engedélyeztetések évekig elhúzódnak. A kamara elnöke szerint így a faluturizmus lehetne a megye egyik húzóágazata, az érintetlen természetre, a hagyományos falvakra alapozva. Felidézte: nemrég egy japán barátja csodálkozott rá Hargita megye természeti adottságaira, az érintetlen vidékre, és úgy fogalmazott, ez egy olyan kincs, amit feltétlenül meg kell őrizni.

A faluturizmust egységes megyei koncepció mentén lehetne felfuttatni, az egyes falvak sajátos hagyományait, termékeit, környezetét a megyei összehangolt stratégiába becsatornázva.

Faluturizmus egységes koncepció mentén

Balási Csaba úgy látja, a faluturizmust egységes megyei koncepció mentén lehetne felfuttatni, az egyes falvak sajátos hagyományait, termékeit, környezetét a megyei összehangolt stratégiába becsatornázva. Az önkormányzatoknak érdemes lenne ebben nagyobb szerepet vállalniuk úgy, hogy például nemcsak a meglévő szálláshelyeket népszerűsítik, hanem újakat vonnak be. „Az egyre jobban elnéptelenedő falvakban fel kell vásárolni a megüresedett házakat, és jellegüket megtartva olyan szinten korszerűsíteni ezeket, hogy a vendég kitűnő ellátást kapjon” – magyarázta.

A kamara elnöke arra is kitért, hogy Hargita megye vállalkozói struktúráját a kis- és közepes vállalkozások jellemzik, mintegy tízezer ilyen cég működik, amelyek legtöbb tíz alkalmazottat foglalkoztatnak. Magas hozzáadott értéket megvalósítani ugyanakkor a termeléssel lehet, a gyárak ráadásul több száz embernek biztosítanak munkát, ám az ilyen jellegű befektetésekhez több hónapos gyártás-előkészítésre, tőkére, likviditásra van szükség. Nemrég felmérés készült a csíkszeredai vállalkozók körében, és a mintegy 170 válaszadónak csak körülbelül egyharmada nyilatkozta azt, hogy három-négy hónapra elegendő tartalékkal rendelkezik. „Most nehezítő körülményekkel találkozik, aki új kitörési pontokat, befektetési lehetőségeket keres, az átállás is nagyobb költségekkel jár. A megkérdezettek 34 százaléka rendelkezik valamilyen cselekvési tervvel, a jövőben ezekre a vállalkozókra lehet alapozni” – szögezte le Balási Csaba. Hangsúlyozta, az újraindulás attól is függ, hogy az állam milyen gazdaságélénkítő stratégiát alkalmaz, az EU-s gazdasági mentőcsomagban szavatolt összegeket milyen módon teszi lehívhatóvá.

Van, ahol a meglévőt kell erősíteni

Maros megye, illetve Marosvásárhely ehhez képest eltérő helyzetben van, hiszen rendelkezik már kiépült, jól működő ágazatokkal, így itt inkább ezek erősítésébe kell energiát fektetni, hiszen mindegyikben van további fejlődési lehetőség. „A kommunista örökség és a helyi egyetemek által termelt erőforrások jelentik már most is Maros megye gazdasági mozgatórúgóit, ezeket továbbfejlesztve még nagyobb lendületet vehet a gazdaság” – fogalmazott Lorenzovici László egészségügyi közgazdász. A marosvásárhelyi szakember elsőként az infrastruktúra fejlesztését javasolja, hiszen ha bővül a repülőtér és az autópálya eléri a megyeszékhelyet, ezek köré fognak csoportosulni a logisztikai központok, gyárak is. „Az infrastruktúra fejlesztése húzza maga után a befektetéseket” – szögezte le.

Maros megye kiemelt erőssége az egészségügyi iparág, hiszen ezen a téren három erőforrása is van: az egyetemek, a kórházi és egészségügyi ellátás, valamint a gyógyszeripar és -kereskedelem. Ezek természetesen kapcsolódnak egymáshoz, és mindegyikben van még fejlődési potenciál. Az orvosi és a gyógyszerészeti egyetem termeli a munkaerőt, ehhez kapcsolódik a többi ágazat, ugyanis egy iparág létrehozásának és fenntartásának elsődleges feltétele a megfelelő humán erőforrás. Maros megyében négy gyógyszergyár, illetve két országos gyógyszerterjesztési lánc működik, számos magánkórház indult be, a kórházi és egészségügyi ellátás pedig olyan szinten van, hogy Maros megye nettó egészségügyi exportőr, tehát több beteg érkezik ellátására, mint amennyi elmegy a megyéből különböző kezelésekre. Az orvosiműszer-ipar és az egészségügyi marketing-tanácsadás szintén fejlett. Ugyanakkor ezeken a területeken még mindig van hely a fejlődésre, hiszen Romániának például nincs gyógyszeripar-stratégiája, ennek a hátulütője az elmúlt időszakban egyértelműen megmutatkozott, amikor olyan banális gyógyszerek, mint a Paracetamol vagy Euthyrox, eltűntek a gyógyszertárakból.

A munkaerő-utánpótlás a kulcs

A megyeszékhely másik erőssége a számítástechnika. Ezen a téren elmarad ugyan Kolozsvár mögött, de a Petru Maior Egyetem és a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem (EMTE) is folyamatosan „termeli” a szakembereket, akiket a helyi cégek azonnal „felszívnak” – az ágazat fejlődik. Lorenzovici László szerint ezt az is jól példázza, hogy megjelentek az irodaházak, amelyek elsősorban külföldi vagy nagyobb országos projekteken dolgozó IT-cégeknek adnak otthont. Ezen a két egyetemen a mérnökképzés is színvonalas, ami kiszolgálja a térség ipari és termelési szektorát, a szakképzettmunkaerő utánpótlás pedig szavatolja a további növekedést egyebek közt a gépiparban.

Az Azomureș vegyipari kombináthoz kapcsolódóan a vegyianyag-kereskedelem is kibontakozott, de a festékgyár is hatékonyan működik. A hagyományos iparágak, így a bútorgyárak, a könnyűipar, az élelmiszeripar is erősíti a térség gazdaságát. Amikor a kesztyűgyár csődbe ment, az onnan kivált szakemberek alapítottak három kisebbet, a vállalkozói szellem tehát megtalálta a lehetőséget, mutatott rá Lorenzovici László. Az ingatlanfejlesztés hasonlóképpen erős, épülnek a lakóparkok, ugyanakkor a mezőgazdaság terén is tetten érhető már most az előrelépés, helyi termelők lettek a nagy üzletláncok beszállítói. Az energetikai iparág kommunista örökség, itt működik az E.On, a Romgaz, a Distrigaz, ugyanakkor Gyulakután hamarosan átadják Románia második gázalapú hőerőművét, amely a zöld energiák kiegyensúlyozójalehet, hiszen amikor nem süt a nap, nem fúj a szél, hatékony és gazdaságos alternatívát jelent. A turizmus szintén egyik erőssége Maros megyének, és további potenciál rejlik benne, szögezte le a szakértő. Rámutatott, Szováta és Segesvár vonzza a turistákat, a konferenciaturizmus pedig éppen az egyetemek jelenléte miatt tovább fejleszthető. Lorenzovici László ugyanakkor megemlítette: minden területen van lehetőség javításra, például sokat segítene, ha megoldanák a gyors vasúti összeköttetést.

Egymás erősítése a cél. A vállalkozások nagyobb figyelmet kellene fordítsanak a helyi beszállítók megtalálására és a helyi piacok kiépítésére

▲ KORÁBBI FELVÉTEL: VERES NÁNDOR